

Különös és nyugtalanító hely Párizs külvárosában, Villejuifben a Jurij Gagarin utca. Egymásra torlódott, piszkosfehér kertvárosi házacskák tartják tiszteletre méltó eltökéltséggel a frontot a legváratlanabb helyekre bekúszó lakótelepekkel szemben. Még a fákat is sikerült megnyerni ehhez a csatához: a két keresztutca között terpeszkedő szalagház elé húzott járdát teljes hosszában támadják alulról a gyökerek, először csak felpúpozva, de egyre több helyen meg is repesztve az aszfaltot. A lombok viszont mintha menekülnének a házfalaktól, a vastos törzseket kifelé, az utca irányába döntik, egészen a túloldali szegélykövekig vetve az árnyékokat. Ettől a különös, kifacsart helyzetűl a gyökerek még inkább törekszenek felfelé, akadálypályává avatva az egész szakaszt. Kismama legyen a talpán, aki keréktörés nélkül végigitt egy babakocsit. Márpedig a nagy meleg mindenkit erre az oldalra csábít, bokaficam ide vagy oda. Ki választana egy hosszú, piszkos kerítést a tűző napon, amikor hűvösben is megteheti azt a pár száz métert az Arago utcától az uszodáig?

No lám, valaki mégiscsak akad. Magas, vékony fiatalember, rózsaszín kordnadrág, haw aii mintás ing, hátul copfban összefogott haj, szandál. Határozott, de nem sietős lépések – nem először jár erre. S noha a Chatelet aluljáró-labirintusában a rossz irányba, La Courneuve felé indult el a metróval, és a kiszállással-megfordulással vagy negyedórát elvesztegetett, még mindig maradt elég ideje, hogy megálljon egy croque madame-ot venni a végállomáson. Mire a Pascal utca végére ért, már el is fogyott majdnem az egész, csak a tükörtojás körberágott közepe maradt: azt még tartogatja kicsit, hogy egyszerre kapja be a sárgáját. Hogy miért marad a napfényes oldalon? Hogy miért pont ott áll meg az utolsó harapásra, ahol megáll? Annak fényében, ami aztán történik, szörnyű véletlennek is gondolhatnánk, de mitől volna szörnyű véletlen, hogy valaki kívár a legfinomabb falattal, s hogy jobban kiélvezze a pillanatot, még meg is áll egy percre? És vajon meg kell-e szólalnia egy vészcsengőnek, ha ez a megálló a hosszú betonkerítésnek pontosan arra a részére esik, ahol a mellmagasságban hiányzó, kitört elem helyén jó belátás nyílik a salakos futballpályára? Ugyan már. Miért kellene?

És mégis, Tér és Idő unalmasan szenvedélytelen rulettjátékában néha úgy áll meg a golyó, ahogyan máskor soha. Vagy mint ugyanennek a golyónak a nagy testvérei, a bolygók, ritka együttállásaiknál. Amikor sok tucat, önmagában hétköznapi, ártatlan és veszélytelen mozzanat hirtelen egymáshoz tapad, és kiszámíthatatlan kombinációba rendeződik össze. Egy pillanatba, ami soha nem ismétlődhet meg ugyanúgy, és semmi sem lehet már olyan, mint előtte. Sokszor alig észrevehető, hogy egyáltalán történt valami, mint amikor egy félbemaradt sóhajlás mögé bújik a ritmus-zavar csendje után újrainduló szív. Esetleg épp fordítva, ahogyan a legerősebb üvöltés is belesimul a hangorkánba. Olykor jószerencse képében kísért, hogy aztán mégis bajt és fájdalmat hozzon. Máskor látszólag romokat, megrontott életeket és elsíratott álmokat hagy csak maga után, hogy a változásokból azért valami izgalmasan új, szokatlan – és nem ritkán meglepően termékeny – szülessen. S miközben újra megkezdődik a hétköznapi, ártatlan és veszélytelen mozzanatok szürke és bántóan eseménytelen körtánca, az újrendezett világban egymás mellé sodort sorsok tömegvonzása már formálja a talányokkal, ígéretekkel, kihívásokkal, lehetőségekkel teljes jövőt. De továbbra is igaz, hogy bárkinek a története, bármikor bármilyen fordulatot vehet, mint egy filmben – hiszen oly kevés kell hozzá, hogy minden teljesen új felé kanyarodjon.

Ha Kassow itz úr nem örökölt egy kisebb összeget, bizonyára nem dönt úgy, hogy végre lecseréli a nappalijában álló kopott, öreg, zöld velúrkanapét. S ha nem olyan türelmetlen, nem cipeli le a lépcsőházi bejárat mellé napokkal az új ülőbútor megérkezése előtt a portugál házmesterrel, Silva úrral. Ha nem áll el a napok óta tartó eső, akkor senkinek nem támadt volna kedve egy lucskossá ázott szöveten üldögelni, a hirtelen jött melegben egyenesen hívogatónak bizonyultak a nagy, puha párnák és a kényelmes karfák. A mind közönségesen csak Rasztapatkányok néven ismert kölyökcsapat könnyű szívvel cserélte hát a szalagház mögötti lepusztult játszótér padjait a hirtelen jött luxusra. Pedig ha Silva urat nem szólította el három napra egy osztálytalálkozó Marseille-be, nem sokáig tartott volna a pünkösdi királyság, mert vagy a kanapét szállíttatja el gyorsan, vagy a fiúkat zavarja el még gyorsabban.

A környék házmesterei ösztönösen érezték, mennyire fontos a látszat fenntartása, hogy Villejuifnek ez a kevésbé forgalmas, de az uszoda közelsége miatt „szem előtt” lévő része még nem indult gettósodásnak. Így egyfajta hallgatóságos egyezség alakult ki, hogy hol húzódnak a „demarkációs vonalak”. Amíg a voltaképpen békés, de az idegenek számára mégis fenyegetést hordozó, túlnyomórészt fekete és arab fiúkból álló baráti társaságok az esti együttlétekhez a lakótelepek kopár belső udvarainak valamelyik sarkában ütöttek szállást innen-onnan összehordott, kidobott bútorokból, még nem volt ok a beavatkozásra. Ha a lakók nem panaszkodtak a hangerőre, amivel hiphop vagy rap dübögött a szerszámosláda-méretű magnókból, a házmesterek is befogták a fülüket vagy felcsavarták a televízió gombot. Rendőrré csak egyszer volt szükség, amikor egy frissen érkezett lengyel család verekedést gyanított a hangos kiáltások és az összetört üvegek csörömpölése miatt, pedig csak a nagy természetű Atomkirályok dobáltak célba kiürült borosflaskákkal. Az íratlan szabálykönyv attól kezdve kibővült a palacktörés (sőt, a biztonság kedvéért az üres üvegek szétszórásának) tilalmával is, és visszaállt a „tökéletes egyensúly”, az elérhető legjobb kompromisszum valamennyi érintett számára.

A Rasztapatkányok azonban vajmi keveset tudhattak minderről, mert egy hónappal a kanapé kicserélése előtt egyikük sem lakott

ezen a telepen, két hete pedig még nem is léteztek, mint csapat. Akkor döntött úgy Ernesto, a már tizenkét évesen sokat tapasztalt ex-guadeloupe-i, hogy ha valahova tartozni kell, akkor az legyen egy saját banda. Didier-t két okból is kézenfekvő választás volt elsőként beszervezni: egyrészt ő Ernestónál is fiatalabb és véznaabb volt, másrészt rendelkezett egy elfogadható minőségű magnóval, meg sok-sok Bob Marley-kazettával. Evvel aztán véget is ért a szerencsés körülmények sora, legalábbis egy ideig. Nemsokára azonban feltűnt az izgága, pirospozsgás, vidám Lufi Louie, s egy csendes, de szenvedélyes szombat délutáni zenehallgatás után bejelentette, hogy legközelebb elhozza Kicsi Nomót is, aki az előző nap érkezett a telepre.

Kicsi Nomo. A legkülönösebb, legritkább emberpéldányok egyike. Lába torony, karja hajókötél. Amikor megjelenik az ajtóban, két méter magasán tölti be a teret. Combján szét akar pattanni a rojtos rövidnadrág, mellkasán a zsákvászon póló, mert még erősen növésben van – az avatatlan szem mindezt kövérségnek látja. Bőre fahéj, haja, mint a bors. Szelíd, kerek arccal, zavaróan kék szemmel és fehér foggal mosolyog a világra. Sugárzik belőle a nyugalom és az erő.

Ernestót először az új csapattag félelmetes kiterjedése nyugtázta. A megdöb-benés csak ezután következett, kiderült, hogy Nomo alig múlt tizenhárom. (Ő úgy mondta: éveim száma). A harmadik megrázó felismeréshez el kellett telnie pár órának, de addigra Ernesto rájött, mi az, ami annyira nyugtalanítja. Hogyan létezhet, hogy valaki, aki nem ismer egyetlen focicsapatot, egyetlen rockzenekart, egyetlen jobbfajta kaját, egyetlen utálnivaló politikust sem, vagyis ennyire nem ért semmit az őt körülvevő világból, mint Kicsi Nomo, olyan választékosan, szinte hibátlanul és ízesen-régiesen beszéli a nyelvet? És hogyan kerül egyáltalán a lakótelepre teljesen egyedül egy tizenhárom éves gyerek? És miért nem tudja ezt ő maga sem megmondani?

De mindez gyorsan mellékessé lett Ernesto messzire tekintő terveinek fényében. Noha Kicsi Nomo szokatlan játszótárs volt, különösen amikor esténként hátára fekvő zagyvaságokat beszélt a csillagos égboltról, mégis az erőt és a tekintélyt jelentette, amellyel a Raszpatkányok immár a nyílt utcán is megmutathatják magukat. Így történt, hogy a négy fiúcska – akkor még nem tudva, hogy így együtt, életükben először és utoljára – ott találta magát Kassow itz úr kidobott, öreg velúrkanapéján.

A vén, de meglepően stabil jószág önzetlenül kényeztette új gazdáit. Kicsi Nomo elfoglalta a jobb oldalát, Ernesto a balt, így nekik még karfa is dukált. Didier és Lufi Louie cingár lábai pedig leginkább magán a huzaton időztek, mert le sem értek a talajig. A nagy ritkán ki-be járó lakók csak annyit érzékeltek, hogy egy nagy, sötétbőrű fickó meg három kölyök szállta meg a kidobott bútorot, de csak egy átlagosnak mondható rosszalló pillantást kaptak, mivel – szerencséjükre – nem hangoskodtak és nem jelentettek fenyegetést. A lépcsőházi idill szereplőit a korosztályukban nélkülözhetetlen lódtításból, tódtításból, nagyotmondásból, cukkolásból összeálló, hol szellemes, hol trágár benyögésekkel tarkított hullámszög meg a szemközti pályáról érkező álmosító gyerekzsivaj ringatta egyre jobb hangulatba, Kicsi Nomót egyenesen jótékony félálomba. Ha épp nem járt arra az elaknásított járdán kerek kosarát rángató, lesütött tekintetű nyugdíjas, vagy magát tüdejének teleszívásával és mackósabb járással erősebbnek mutató tinédzsertárs, akkor nyelvüket Monsieur Masstyn, a környék talán létező, talán nem létező, mégis mindenki által legalább egyszer látni vélt pedofil szatírján élesítették. Egyszer furcsán viselkedő alakra lettek figyelmesek.

Már azzal is kirítt a sorból, hogy a napos oldalon haladt. Hogy hosszú haja meg riktó inge volt. De miért áll meg a szemközti kerítésnek pont azon a részén, ahol a kitért elemek miatt a nyári focitábor kánikulával mit sem törődve rohángáló palántáira nyílt tökéletes rálátás? Kis idő múlva miért pislog körbe óvatosan, háttal az utcának, és miért dörzsöli a nadrágját ott?

A mókának hirtelen vége, a kamasz-szívek összeszorulva fújnak riadót. Szaporán pislognak egymásra, hátha a többiek arcából kiolvasható, ilyenkor mi a teendő. Mit csinálnának a felnőttek? A visszafojtottan felcsattanó és abbamaradó kérdések mögött először a csodálkozás és a hitetlenkedés, majd a szokatlan és különleges helyzet kezeléséhez szükséges tapasztalatok hiánya miatti bizonytalanság és félelem lapul. Elfélednek, és egy pillanatra mindenbe beszorul a levegő. Aztán pirosság költözik az arcokra, a légzések felgyorsulnak, a szívek szaporábban vernek, mert az eltelt másodpercek miatt egyre nagyobb nyomást érez mindenki, hogy tegyen valamit.

Kicsi Nomo a különös feszültségben felrebben szenderegéséből. A másik három egyszerre fordul felé, és egyszerre fut végig rajtuk: ha Nomo velünk, miért tartanánk ettől a pojcától?

Az események ettől felgyorsulnak. Valakiből kiszakad egy erősebb hang, a tehetetlenség megtörik. A következő kiáltás már egy „hé, maga”, aztán egy „mit csinál ott”, ami észrevétlenül megy át „hülye köcsög, takarodj”-ba. Csak olaj a tűzre, hogy a delikvens láthatóan megretten, de nem hagyja abba, amit csinál, sőt, mintha gyorsítana, és nem mozdul egy tapodtat sem. Egymásból lehet erőt meríteni.

Az egyik kölyök félig felemelkedve sűvölti újra a magáét, a másik átveszi a ritmust, és teljesen feláll, a harmadik már egy lépést is

tesz előre, hogy növelje az elretentő hatást. Aztán mint a kutyafalka a domboldalról, egy pillanat alatt zúdulnak ki a biztonságos árnyékból, az utcára vezető lépcsőktől felgyorsítva.

A hat fürgé láb és serény torok önnön bátorságától megittasulva már az utca közepénél jár, amikor végre Kicsi Nomo is megmozdul. Noha semmit nem ért a helyzetből, annyit érez, hogy egyedül maradt, és illene a többiek után indulni. Igyekszik fürgén felpattanni, de a karfa, aminek eddig a rettenetes súlyt kellett megtartania, a rántástól nagy reccsenéssel megadja magát, és a talpra szökkenő fiú hatalmas markában marad.

A film még zaklatottabban pereg. Kicsi Nomo is kibukkan az árnyékból, de nem a szemközti kerítés előtt álló idegenre figyel, hanem a piros furgonra, ami balról, felmorduló motorral érkezik, és amivel a barátai láthatóan nem törődnek.

Szerencsére a sofőr is lassít, sőt dudál, a gyerekek azonban nem tudják eldönteni, hogy előre vagy hátra térjenek ki, így maradnak az utca közepén – a furgonnak nagy fékcsikorgással meg kell állnia. A vezető kihajol a letekert ablakon, és trágárkodva próbál utat nyitni magának. Ekkor balról egy színes inges férfi lép közelebb hozzá, mondana valamit, amit saját gorombaságai és a szintén ordibáló gyerekek miatt nem ért. A kölykök ugyanis villámgyorsan felismerik, hogy a két felnőtt szövetsége veszélyt jelenthet számukra, és igyekeznek kettejük közé kerülni úgy, hogy közben fel is világosítsák a sofőrt, mi a valódi helyzet.

Kicsi Nomo ekkor éri utol a pokolbéli hangzavart produkáló kompániát, és mind világosabbá válik számára, hogy gond akadt: elszabadultak az indulatok. S mivel a barátai is a kocsi vezetőoldali része felé mozdulnak, meg a férfi is a túloldalon, ő ösztönösen arra szánja el magát, hogy hatalmas testével a fiúk és az érthetetlenül feldúlt idegen közé robbanva eleven kordonként válassza el őket.

Minden bizonnyal sikerült volna békét teremtenie, ha a lába elé néz, és nem arra a pontra, amit minél gyorsabban szeretett volna elérni. Csakhogy ormóttan vászoncipőjének orra beleakad az aszfalt kitéremkedésébe, ő pedig egyensúlyát veszítve, mind a százhusz kilójával előre zuhan, oda, ahol egy másodperc múlva a két „front” találkozna. Estében még pördül is egyet a tengelye körül, és hogy ne a hátán puffanjon, bal karját maga alá kapja, a jobbat viszont félkörívben, mint egy diszkoszvető, a teste másik oldala felé lendíti, hogy átkerüljön a holtpontra.

A markában tartott kanapédarabot csak ekkor engedi el, hogy a talajra érkezést az egész vállával tompítsa.

Ami ezután történik, nem látja, csak a sofőr és a három kövé vált Rasztapatkány. A hajtófegyverré lett karfa néhány araszról, teljes erővel az ablak szintjére hajló, színes inges férfi halántékába vágódik, és ahelyett, hogy leesne róla, beleáll, szinte rátapad, mint erős szélben a nejlonzacskó, eltakarva a fél arcát.

Ó, a verneuil-i asztalosok! Azok aztán tudnak ülőbútorokat csinálni! Beszélük a fák nyelvét, csalhatatlan érzéssel választanak, tökéletesen hajlítanak, istenien pácolnak. Nem holmi szögecskével, hanem méretes, négyszárnyú ácskapcsokkal rögzítik az oldalmerevítő elemeket a karfákhoz. Így lesznek azok masszívak, mint a Pont Neuf, és szinte láthatatlanok, mint a Grand Arche üvegliftje.

Arra persze egyik mesterember sem gondolt soha, hogy létezik emberi erő, ami úgy szagatja ki a karfát a bútortestből, hogy az ácskapcsok végigjárják a fordított utat, és kiegyenesedve bújnak ki a helyükről, peckes derékszögben.

Kicsi Nomo csak annyit érez ebben a pillanatban, hogy szerencsés landolása után egy másik test zuhan rá, elerőtlenedve, amelyet óvatosan megpróbál legördíteni magáról, hogy ne essen baja. Közben keze beleakad a karfába, amit magához ránt, hogy majd megpróbálja visszailleszteni a kanapéra, nehogy megharagudjanak rá a rongálásért. Nem érti, miért rebbennek szét a barátai, miért kezd bösz telefonálásba a sofőr a vezetőüléson. Miközben a fiúk gyorsan távolodó hátát nézi, az izzadtságot törölgeti magáról, amit annál is különösebbnek tart, mert nem emlékszik rá, hogy melege lett volna. Csak amikor a tenyerére és a karfára pillant, akkor döbben rá, hogy mindez nem izzadtság, hanem vér, rengeteg vér, ami, Barlangok atyja, még mindig spriccel a lába alatt fekvő ember koponyájából.

Elképzelése sincs, mikor, miért és hogyan eshetett meg mindez szegénnyel, de mivel senki sincs a sérült mellett, hüvelykujját a sebre tapasztva próbálja elérni, hogy legalább a vérzés álljon el. Az idő lelassul, hosszú percek telnek el, amíg egy szirénázó

mentőautó a helyszínre ér, akkor egyszerre hárman lökik félre és hajolnak páfránylevélként a mozdulatlan test fölé.

Kicsi Nomo még akkor is tanácstalan, amikor csikorogva másik autó fékez, amiből kék ruhás rendőrök ugrálnak ki, és nagy ordibálás közben, kezét hátracsavarva megbilincselik. A sofőrre pillant, hátha segítséget kap tőle, de amaz már nagy gesztusokkal magyarázza, hogyan támadta meg a fiatal gyalogost a kölyökbanda, és hogyan terítette le egyetlen irtózatossáppal a brutális fekete az áldozatát.

A rendőrautó hátsó ülésére tuszkolva Kicsi Nomo szaporán forgatja a nyakát, hátha elcsíp még valamit abból, mi történik a vérző koponyájú fiatalemberrel, de ezt a rá vigyázó két mogorva közszolga engedetlenségnek véli, és fejét a hátsó üléshez nyomva próbálja megfegyelmezni.

Hát igen, alig néhány perc alatt mindenkinek rosszabbra fordult valamiképp a sorsa. A Raszatapkány csapat fel fog bomlani, és tagjai még napokig rejtőzködnek a világ előtt. A piros furgon sofőrje túl sokat késik a munkahelyéről, és a főnökét sem hatja meg, hogy milyen hősiiesen értesítette a mentőket és a rendőröket – akiknek ügyeleti pihenőjüket kellett megszakítani, kényszerű távozással a légkondicionált nyugalomból. Még Kassow itz és Silva uraknak is akad majd pár kellemetlen perce, de történetünk szempontjából valamennyien lényegtelenek, és semmilyen szerephez nem is jutnak már.

Mindössze ketten számítanak: egyikük méretes lyukkal a koponyájában, lucskos inggel, tükkörtojás sárgájától foltos nadrággal, újra és újra elvesztve eszméletét a hordágyon, nagy zöttyenéssel startol a villejuif-i Paul Brousse Kórház felé.

A másik, aki kamaszként is érzi, hogy valami visszavonhatatlan történt vele, de semmit nem ért ebből. Sok minden jár a fejükben, de hogy sorsuk különös módon összekapcsolódik, s ez mindkettejük számára a legjobb és legfontosabb lesz életükben, egyikük sem sejtheti, amikor nagyjából egy időben, de másik irányba induló járművük ablakán kipillantva nem egymásra, hanem a kiszámíthatatlan esetlegességek szövevényében fogant bizarr kalandjuk helyszíne felett örökdő utcatáblára esik a pillantásuk: Youri Gagarine. *Première vol cosmique 12 avril 1961.*

Barátaim. Lehet, hogy olykor úgy tűnik, még sincsenek véletlenek.